

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องสถานภาพและการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้เสนอในประเด็นสำคัญโดยจำแนกเป็น ส่วนคือ สรุปการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดในต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.1.2 เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.1.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกและกรรมการเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.1.4 เพื่อศึกษาปัญหา ของการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิก และคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก จำนวน 629 ราย โดยมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิก จำนวน 225 ราย และกรรมการกลุ่ม 20 รายตามลำดับ รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 245 ราย สุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วย โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย สถิติพรรณนา ใช้บรรยายลักษณะของข้อมูล เช่น ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และ ค่าต่ำสุด

1.3 ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์สมาชิกและคณะกรรมการกลุ่ม

1.3.1 **ปัจจัยด้านสังคม** พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุเฉลี่ย 48.42 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มด้านโดยเฉลี่ย 4.2 ปี สาเหตุการเข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มครึ่งหนึ่งมีความพอใจในกิจกรรมกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร กลุ่มอื่นๆ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ และมีตำแหน่งทางสังคมในชุมชนด้านอื่นๆบ้างเล็กน้อย

1.3.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 2.06 คน สมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่งมีอาชีพหลักทำการเกษตร และมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม แหล่งเงินทุนที่ใช้ส่วนมากจะกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านและ กู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

ด้านรายได้และรายจ่ายของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรายได้ในครอบครัวโดยเฉลี่ยปีละ 88,306 บาท แยกเป็น รายได้ในภาคเกษตรมีรายได้เฉลี่ยปีละ 50,333 บาท รายได้นอกภาคเกษตรโดยเฉลี่ยปีละ 38,122.67 บาท รายจ่ายในครอบครัว สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรายจ่ายในครอบครัวเฉลี่ยปีละ 74,092.89 บาท รายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเฉลี่ยปีละ 6268.80 บาท รายจ่ายจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เฉลี่ย ปีละ 338.50 บาท

1.3.3 ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1) ระดับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีต่อการทำงานของ คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ความเป็นกันเองของสมาชิก และมีความรับผิดชอบต่อตำแหน่งหน้าที่ และระดับที่รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ การช่วยแก้ปัญหาแก่สมาชิก และการแบ่งงานให้สมาชิกช่วยกันทำ และเห็นว่าความสามารถในการวางแผนกลุ่ม และ ความรู้ความสามารถในการบริหารกลุ่ม

2) ระดับความคิดเห็นของสมาชิกต่อคุณสมบัติของผู้นำกลุ่มพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าผู้นำกลุ่มมีความอดทนและมีความเสียสละ จะมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ และระดับที่รองลงมาคือ มีความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สำหรับความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์ และการประสานงานระหว่างสมาชิกและหน่วยงานต่างๆตามลำดับ

3) ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิก พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายประเด็น ว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในด้านการวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่ม และการลงหุ้น จะอยู่ในระดับมาก ส่วนระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิก ระดับปานกลาง ได้แก่ การร่วมจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม การร่วมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การร่วมรับความรู้ฝึกอบรม การรับบริการปัจจัยการผลิตของกลุ่ม การร่วม

ประชุมกลุ่ม การร่วมผลิตสินค้าของกลุ่ม ส่วนในด้าน การจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่ม และการรับบริการสินเชื่อของกลุ่ม ตามลำดับ

4) การให้การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชนแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยเห็นว่าภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนด้าน การประสานงานกับ หน่วยงานต่างๆ การให้สินเชื่อกลุ่ม การอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ การเยี่ยมเยียนกลุ่มและ สมาชิก การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต การประสานงานด้านการตลาด สนับสนุนเอกสาร ความรู้ทางวิชาการ อยู่ในระดับ ปานกลาง และการให้การสนับสนุนที่น้อยคือ การจัดทัศนศึกษา ดูงาน

1.3.4 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ในการวิเคราะห์ปัญหาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับไม่มี ปัญหา เมื่อพิจารณารายละเอียดปัญหาระดับน้อยได้แก่ สมาชิกขาดความรับผิดชอบต่อกกลุ่ม และ ปัญหาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับไม่มี คือการที่สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือในการ ดำเนินงานกลุ่ม สมาชิกขาดจิตสำนึกของการเป็นสมาชิกกลุ่ม สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการ วางแผนต่างๆของกลุ่ม สมาชิกไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม สมาชิกขาดความช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน และสมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และสมาชิก ขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ภายในกลุ่ม

สำหรับปัญหาของการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนภาพรวม อยู่ในระดับมี ปัญหาเล็กน้อย โดยพบว่า ปัญหาด้านการขาดแคลนเงินทุนและวัสดุ-อุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม เป็นปัญหาระดับปานกลาง รองลงมา คือ ขาดความรู้ด้านการบริหารกลุ่ม ขาดการแนะนำและเอาใจ ใส่จากหน่วยงานต่างๆ การขาดความรู้ด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม เป็นปัญหาระดับน้อย ส่วนการขาดความรู้ด้าน ระบบการจัดทำบัญชี อยู่ในระดับไม่มีปัญหา

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์และคณะกรรมการกลุ่ม

1.3.5 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชน พบว่า

1) ประเภทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้มาขึ้นทะเบียน ไว้กับสำนักงานเกษตร อำเภอแม่สอดซึ่งทำการสุ่มมาจำนวน 20 กลุ่ม แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ ประเภทแปรรูป อาหาร ประเภทพืช ประเภทบริการ ประเภทเครื่องคั้น และ ประเภทสัตว์

2) จำนวนคณะกรรมการกลุ่ม พบว่ามีจำนวนโดยเฉลี่ยรวม 6.44 คน แยกเป็นจำนวน คณะกรรมการหญิงเฉลี่ย 4.37 คน คณะกรรมการชายเฉลี่ย 1.74 คน

3) จำนวนสมาชิกกลุ่ม พบว่าจำนวนสมาชิกของกลุ่ม เฉลี่ย 22.10 คน โดยมีสมาชิกที่เป็นเพศหญิง เฉลี่ย 14.40 คน สมาชิกกลุ่มที่เป็นเพศชายเฉลี่ย 7.20 คน

4) การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากการก่อตั้งของหน่วยงาน รองลงมาเกิดจากการชักชวนของผู้นำ และ เกิดจากการทำแผนร่วมกัน การแก้ไขปัญหาร่วมกัน การจัดตั้งที่พบน้อยที่สุดคือการจัดตั้งขึ้นด้วยสาเหตุอื่นๆ

5) ทุนในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน พบว่าทุนในการประกอบการวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ เป็นทุนที่เป็นเงินสด รองลงมาเป็นทุนทางปัญญาของชุมชน และทุนที่เป็นทรัพยากรชุมชน

1.3.6 ความคิดเห็นของกรรมการกลุ่มต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1) ด้านทิศทางขององค์กร พบว่าหัวข้อที่กลุ่มดำเนินการมากที่สุดคือ การกำหนดเป้าหมายและทิศทางกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางกลุ่ม การจัดบันทึกการเงินและบัญชีมีความสม่ำเสมอชัดเจนและตรวจสอบได้ รองลงมาคือ การแจ้งข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆแก่สมาชิก กลุ่มมีการกำหนดระเบียบและข้อบังคับและมีการบันทึกไว้อย่างชัดเจน มีการทบทวนการดำเนินการของกลุ่ม และที่ดำเนินการน้อยที่สุดคือ กลุ่มมีแนวทางในการจัดการอย่างเป็นระบบและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนทุนทั้งภายในและภายนอกและกลุ่มมีวิธีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์แก่สมาชิกที่แน่นอน

2) ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน พบว่าหัวข้อที่กลุ่มปฏิบัติมากที่สุดมีการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อลูกค้าไม่เอาเปรียบลูกค้า, กลุ่มมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน รองลงมาคือมีการสนับสนุนต่อชุมชน การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และการบริจาคเพื่อสาธารณะ และหัวข้อที่มีการปฏิบัติน้อยคือ มีการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน

3) ด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม พบว่าประเด็นที่มีการดำเนินงานมากที่สุดคือ มีการกำหนดแผนเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่นจำนวนการผลิต/ การบริการ/การลงทุน รายรับรายจ่าย/คุณภาพของสินค้า/คุณภาพของชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อม การชี้แจงถ่ายทอดแผนปฏิบัติงานให้กับสมาชิก การกำหนดผู้รับผิดชอบและควบคุมการปฏิบัติงานตามแผน และผู้เกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รองลงมาคือ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอกที่จำเป็นต่อการจัดทำแผน มีการประชุมการจัดทำแผนร่วมกันร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิกแบบมีส่วนร่วม มีการปฏิบัติงานตาม และประเด็นที่มีการดำเนินการน้อยที่สุดคือมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แผนแม่บท

4) ด้านการบริหารการตลาด พบว่าประเด็นที่มีการดำเนินงานมากที่สุดคือ มีการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ มีการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์

5) ด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร พบว่า ประเด็นที่มีการดำเนินงานมากที่สุด คือการแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน รองลงมาคือ มีการรวบรวมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น และ มีการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานอย่างกลมกลืนและนำมาใช้ปรับปรุงวิสาหกิจชุมชน

6) ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ประเด็นที่มีการดำเนินงานมากที่สุดคือ มีการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อย่างเป็นขั้นตอนทั่วถึงและสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และ มีการสร้างขวัญกำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ การจัดสวัสดิการทั่วถึงและเป็นธรรม และสมาชิกมีความพึงพอใจ รองลงมาคือ มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก และบันทึกไว้อย่างชัดเจน และ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกและแจ้งให้สมาชิกทราบเพื่อนำมาปรับปรุง

7) ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ พบว่า มีการดำเนินงานทั้ง 2 ประเด็น คือ มีการบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ผลลัพธ์และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ มีขั้นตอนการผลิตสินค้า กระบวนการผลิต การบริการที่ชัดเจน ก่อให้เกิดสินค้าและบริการมีคุณภาพดี สม่าเสมอ

1.3.7 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1) ปัญหาของคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับ มีปัญหาน้อย และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่าประเด็นที่มีปัญหาปานกลาง คือปัญหาด้านคณะกรรมการไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม, คณะกรรมการไม่ได้เข้ามีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ส่วนประเด็นอื่นๆ มีปัญหาระดับน้อย รองลงมา คือ คณะกรรมการขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คณะกรรมการขาดความรับผิดชอบต่อกกลุ่ม คณะกรรมการไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนต่างๆในกลุ่ม คณะกรรมการมีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ภายใน คณะกรรมการไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม และ คณะกรรมการขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่

2) ปัญหาของการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมีปัญหามาก โดยพบว่าปัญหาที่กลุ่มมีมากที่สุดคือ ด้านขาดแคลนเงินทุน วัสดุ-อุปกรณ์ ในการดำเนินกิจกรรม และ ขาดการแนะนำและเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆ ส่วนปัญหาด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม, ด้านระบบการจัดทำบัญชี ตามลำดับ การให้ความร่วมมือในการ ดำเนินงานกลุ่ม ตามบทบาทหน้าที่ที่มีปัญหาในระดับปานกลางตามลำดับ

2. อภิปรายผล

จากการศึกษา เรื่องสถานภาพและการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก โดยการตอบแบบสัมภาษณ์ ของสมาชิก พบว่าปัจจัยทางสังคม, ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 ลักษณะพื้นฐานทาง สังคมและเศรษฐกิจ จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเนื่องจากมีความพอใจในกิจกรรมกลุ่ม มีอาชีพหลักทำการเกษตร และมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม แหล่งเงินทุนที่ใช้ส่วนมากจะกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน และ กู้ยืมเงินจากธนาคารเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีรายได้ในครอบครัว มากกว่ารายจ่ายในครอบครัว มีรายได้ในภาคเกษตรมากกว่ารายได้นอกภาคเกษตร ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมากกว่ารายจ่าย ทั้งนี้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของอำเภอแม่สวด จะรวมกลุ่มประกอบกิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพหลัก และสร้างอาชีพเสริม หรือรวมกลุ่มการรับความรู้จากแหล่งต่างๆ ดังนั้นสมาชิกส่วนใหญ่จะไม่เสียค่าใช้จ่ายในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม และบางกลุ่มสมาชิกจะมีรายได้เพิ่มจากการร่วมกิจกรรมซึ่งถือเป็นอาชีพเสริม โดยอำเภอแม่สวดจะมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตลอดจนสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาของ วัชรยศ ทรงพุด (2530 : 63) ที่พบว่า ระดับรายได้ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การติดต่อกับเจ้าหน้าที่และการได้รับการชักชวน มีผลต่อการตัดสินใจการเข้ามาเป็นสมาชิก

2.2 สถานภาพและการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

2.2.1 การบริหารองค์กร จากการศึกษาพบว่า กลุ่มมีการดำเนินงานที่เข้มแข็งมีทิศทางที่ชัดเจนและกำหนดทิศทาง กำหนดโครงสร้างการบริหารและแบ่งหน้าที่ไว้ชัดเจน มีการจัดบันทึกการเงินและบัญชีสม่ำเสมอชัดเจนและตรวจสอบได้ กำหนดกฎระเบียบและบันทึกไว้ชัดเจน มีการแจ้งข้อมูลการเงินและข้อมูลอื่นๆแก่สมาชิก มีการทบทวนการดำเนินงานร่วมกันไว้ และมีการนำปัญหามาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ แต่มีบางด้าน ที่กลุ่มดำเนินการน้อย คือ ด้านกลุ่มมีแนวทางในการจัดการทุนอย่างเป็นระบบและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนทั้งภายในและภายนอก และด้านกลุ่มมีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์แก่สมาชิกที่แน่นอน ตามลำดับ ทั้งนี้ในการจัดตั้งกลุ่มบางกลุ่มไม่มีรายได้ในการเข้าร่วมกิจกรรม หรืออาจจะมีรายได้น้อยต่อปี เพราะเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิก และเป็นการรวมตัวเพื่อรับความรู้จาก

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงไม่มีรายได้เพื่อการจัดสรรปันผลแก่สมาชิกและเป็นสวัสดิการในการช่วยเหลือชุมชน

2.2.2 ความรับผิดชอบต่อชุมชน พบว่า กลุ่มมีการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรมมีความรับผิดชอบและไม่เอาเปรียบลูกค้า มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่ามีการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีการสนับสนุนต่อชุมชนการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์และบริจาคเพื่อสาธารณะ ตามลำดับ แต่ด้านการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน มีกลุ่มที่ดำเนินการน้อย ทั้งนี้ เพราะการจัดตั้งกลุ่มบางกลุ่มเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิก และเป็นการรวมตัวเพื่อรับความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงไม่มีการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน

2.2.3 การวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม พบว่า กลุ่มมีการกำหนดแผนทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ มีการชี้แจงแผนแก่สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการกำหนดผู้รับผิดชอบและควบคุมปฏิบัติงานตามแผน มีการรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอกที่จำเป็นต่อการจัดทำแผน มีการประชุมการจัดทำแผนร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิกแบบมีส่วนร่วม มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานและมีรูปแบบชัดเจน และมีการปฏิบัติตามแผน ตามลำดับ แต่ด้านมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แผนแม่บท มีการปฏิบัติน้อย ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มไม่ทราบว่าแผนแม่บทได้มีการกำหนดไว้แนวทางไว้อย่างไร กลุ่มดำเนินการวางแผนการดำเนินงานตามความจำเป็นเพื่อสนองประโยชน์ ความต้องการ และเพื่อแก้ปัญหาของสมาชิก

2.2.4 การบริหารด้านการตลาด พบว่า ด้านการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ มีการปฏิบัติมากที่สุด ขณะที่ด้านมีการกำหนดแหล่งจำหน่ายแหล่งบริการลูกค้าเป้าหมายก่อนการผลิตและการบริการมีการปฏิบัติรองลงมา ทั้งนี้ เนื่องจาก กลุ่มยังขาดความรู้และบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวางแผน

2.2.5 การจัดการข้อมูลข่าวสาร พบว่า การแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีการปฏิบัติมากที่สุด แต่ด้าน อนุรักษ์และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานอย่างกลมกลืนและนำมาใช้ปรับปรุงวิสาหกิจชุมชน และมีการรวบรวมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น มีภาคปฏิบัติน้อย ทั้งนี้เนื่องจาก การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังมีน้อยหรือสมาชิกบางส่วนอาจจะเห็นว่าการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมทำให้เห็นผลช้า

2.2.6 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า มีการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อย่างเป็นขั้นตอนทั่วถึงและสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีการสร้างขวัญ

กำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ มีการจัดสวัสดิการทั่วถึง มีการปฏิบัติตามตามลำดับ แต่ขณะที่รองลงไปคือมีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกและบันทึกไว้อย่างชัดเจน และมีการประเมินผลการทำงานของสมาชิกและแจ้งให้สมาชิกทราบเพื่อนำมาปรับปรุง ทั้งนี้เนื่องจากเงื่อนไขการรับสมาชิกของกลุ่มมักจะรับทราบกันในชุมชนแต่ไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับการประเมินผลการปฏิบัติงานบางกลุ่มเป็นกลุ่มตั้งใหม่และการดำเนินงานจะรับความรู้ทางวิชาการไม่มีค่าตอบแทนเป็นรูปธรรม

2.2.7 กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ พบว่า มีการบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชนให้มีความเกื้อกูลกัน และการผลิตผลิตภัณฑ์ และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ มีขั้นตอนการผลิตสินค้า กระบวนการผลิต การบริการที่ชัดเจน ก่อให้เกิดสินค้าและการบริการมีคุณภาพดี สม่ำเสมอ มีการปฏิบัติน้อยเท่ากัน เนื่องจากกลุ่มยังมีการสร้างเครือข่ายในการจัดการสินค้าและบริการน้อย ส่วนใหญ่ผลิตเองขายเอง ส่วนขั้นตอนการผลิตสินค้ายังดำเนินการในระบบครอบครัวการใช้เครื่องมือการผลิต และการสร้างสถานที่ผลิตสินค้าที่ทันสมัยต้องมีการลงทุนสูง

ดังนั้น สถานภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จะสอดคล้องกับ อรอนงค์ ธรรมกุล (2541:69) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการของคณะกรรมการบริหารงานกลุ่มและรูปแบบการบริหารจัดการกิจกรรมกลุ่มแปรรูปผลผลิตเกษตรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรภาคเหนือตอนล่างประสบความสำเร็จพบว่าปัจจัยบางประการดังกล่าว ได้แก่ คุณสมบัติของคณะกรรมการ โครงสร้างการบริหารงานกลุ่ม การจัดหาระดมทุน การจัดหาวัตถุดิบ การจัดสรรผลประโยชน์ การจ้างและจ่ายค่าแรง การตลาด และการรับความรู้ด้านเทคโนโลยี ทั้งนี้การดำเนินงานกลุ่มด้านการจัดการทุนและผลประโยชน์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและกลุ่มมีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์แก่สมาชิก มีการดำเนินการที่น้อยกว่าด้านอื่นๆตามลำดับ นอกจากนี้ในการจัดตั้งกลุ่มบางกลุ่มยังไม่มีรายได้ในการเข้าร่วมกิจกรรม หรืออาจจะมียาได้น้อยต่อปีเพราะเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิก และเป็นการรวมตัวเพื่อรับความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงไม่มีการจัดสรรรายได้เพื่อปันผลแก่สมาชิกและเป็นสวัสดิการในการช่วยเหลือชุมชน

2.3 ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมี ดังนี้

2.3.1) ความคิดเห็นของสมาชิกต่อผู้นำกลุ่ม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านผู้นำมีความเป็นกันเอง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และด้านความสามารถในการบริหารกลุ่ม และ ความรู้ความสามารถในการวางแผนกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากันและน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้นำกลุ่มเป็นบุคคลในชุมชนและเป็นญาติพี่น้องกันจึงมีความสนิทสนมเป็นกันเองกับสมาชิก ส่วนด้านการบริหารกลุ่ม

และความสามารถในการวางแผน ที่มีค่าเฉลี่ยน้อย เนื่องจาก ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มจะ ดำเนินการกิจกรรมต่างๆคนเดียว เช่นการจดบันทึกการประชุม การจดบันทึกบัญชีการเงิน เป็นต้น ตลอดจนไม่มีการวางแผนการปฏิบัติงานและจดบันทึกไว้ชัดเจน

2.3.2 ระดับความคิดเห็นของสมาชิกต่อคุณสมบัติของผู้นำกลุ่ม พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่คุณสมบัติของผู้นำกลุ่ม ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการประสานงาน ระหว่างสมาชิกและหน่วยงานต่างๆมีระดับปานกลาง ทั้งนี้ ผู้นำกลุ่มขาดความรู้ในการวางแผนการ ดำเนินงานโดยการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับผู้นำกลุ่มมีภารกิจใน ชีวิตประจำวันและความรับผิดชอบรอบครัวจึงไม่มีเวลาในการวางแผนในด้านต่างๆ

2.3.3 ระดับความคิดเห็นของสมาชิกต่อการให้การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชนแก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ยกเว้นด้าน การจัดทัศนศึกษาดูงาน ทั้งนี้การ จัดทัศนศึกษาดูงานแต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณสูงและจำกัดจำนวนคนเข้าร่วมกิจกรรม ที่ผ่านมา การศึกษาดูงานส่วนใหญ่จะเปิดโอกาสให้กลุ่มคัดเลือกสมาชิกเข้าร่วมทัศนศึกษาดูงาน ไม่เกินกลุ่ม ละ 3 คน ดังนั้นสมาชิกจึงมีส่วนใหญ่จึงไม่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว

2.4 ปัญหาของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

2.4.1 ปัญหาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับ ไม่มี และด้านที่มีระดับน้อย คือ สมาชิกขาดความรับผิดชอบต่อกลุ่ม ทั้งนี้ สมาชิกกลุ่มมีภารกิจในการ ประกอบอาชีพประจำวัน และบางกลุ่มมีสมาชิกเป็นจำนวนมาก และกิจกรรมของกลุ่มบางกลุ่มไม่ ก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิก ทำให้สมาชิกจึงไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างพร้อมเพียง

2.4.2 ปัญหาการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิก พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับ น้อย โดย พบว่าปัญหาที่มีระดับปานกลาง คือด้านการขาดแคลนเงินทุน วัสดุ-อุปกรณ์ ในการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ เนื่องจาก วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่ การรับการสนับสนุนจากองค์กร ต่างๆยังมีน้อย ดังนั้นควรสนับสนุนให้กลุ่มจัดทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องต่อไป สำหรับปัญหาที่อยู่ในระดับ ไม่มี คือด้านการจัดทำระบบบัญชี เนื่องจากการจัดทำ บัญชี รับ-จ่ายของกลุ่ม เหนื่อยยากและเลขานุการกลุ่มจะเป็นผู้รับผิดชอบ และมีการจัดฝึกอบรมจาก ส่วนราชการและสถาบันการเงินทุกปี

2.4.3 ปัญหาของกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับ น้อยแต่พบว่า ปัญหาที่มีระดับปานกลางมี 2 ประเด็น คือ กรรมการไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และกรรมการ ไม่มีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ทั้งนี้ กรรมการกลุ่มบางคนไม่ได้เข้า ร่วมประชุมหรือเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอจึงไม่เข้าใจวัตถุประสงค์กลุ่ม และการที่

กรรมการกลุ่มไม่มีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ การจัดตั้งกลุ่มไม่ได้มุ่งผลิตสินค้าทุกกลุ่ม บางกลุ่มจัดตั้งเพื่อรับความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงไม่มีการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย

2.4.4 ปัญหาของการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง แต่พบว่าปัญหาที่มีระดับมากอยู่ 2 ประเด็น คือ ขาดแคลนเงินทุน วัสดุ-อุปกรณ์ ในการดำเนินกิจกรรม และ ขาดการแนะนำและเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆ ตามลำดับ ทั้งนี้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มรวมตัวกันขึ้นใหม่ซึ่งดำเนินการไม่เกิน 2 ปี จึงยังไม่ได้รับการสนับสนุนเงินทุน วัสดุ-อุปกรณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มควรจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอของบประมาณจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับด้านการขาดการแนะนำและเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งนี้ ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในพื้นที่ที่มีจำนวนน้อยลง แต่ภารกิจที่ปฏิบัติมีมากขึ้น และไม่มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านกลุ่มโดยตรง การติดตามและแนะนำเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่จึงไม่ทั่วถึง

ประเด็นปัญหาของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ
ขจร เกียรติบัวศรี (2530:89) ศึกษาลักษณะบางประการในการทำให้กิจกรรมการรวมกลุ่มประสบ
ความสำเร็จโดยขึ้นอยู่กับสมาชิกโดยเฉพาะความสามัคคี การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบต่อ
กลุ่มเกษตรกรที่เป็นหัวหน้ากลุ่มส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สาเหตุที่เกษตรกรมีรายได้ต่ำเนื่องจาก
ราคาผลผลิตการเกษตรไม่แน่นอน การจัดตั้งกลุ่มธุรกิจเกษตรสามารถจะแก้ปัญหาได้ถูกต้องแต่
ปัญหาการจัดตั้งที่พบจะได้แก่ ปัญหาจากตัวสมาชิกเองไม่เข้าใจในจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ความไม่
อยากยุ่งยาก ความไม่อยากเสียกำลังทรัพย์ ซึ่งจะทำให้การรวบรวมสมาชิกเป็นไปได้ยากและ
โดยเฉพาะผู้บริหารกลุ่มที่ดีจะหายาก ซึ่งจะแตกต่างจากการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
อำเภอแม่สอดที่สมาชิกมีความศรัทธาและมีความเชื่อมั่นต่อการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มมี
ความอดทนและความเสียสละ และได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเป็นอย่างดี ซึ่ง
จะส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้นเป็นที่พอใจของสมาชิก

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเป็นรายด้าน ดังนี้

3.1.1 ด้านสมาชิก ควรปลูกจิตสำนึกการให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม มีความรับผิดชอบต่อกัน และผลักดันให้สมาชิกเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนกลุ่ม

3.1.2 ด้านคณะกรรมการกลุ่ม ควรให้ความรู้ด้านการบริหารงานกลุ่ม และ การวางแผน การดำเนินงาน

3.1.3 ด้านหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนในภาครัฐ ควรให้ความสำคัญในการเชื่อมโยง กลุ่ม การอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ การสนับสนุนเอกสารวิชาการเพื่อให้ความรู้ ตลอดจน สนับสนุนงบประมาณในการศึกษาดูงาน

3.1.4 ด้านนโยบายของภาครัฐ ควรสนับสนุนงบประมาณในการฝึกอบรมและ งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง หรือควรสนับสนุนเงินทุนปลอดดอกเบี้ยแก่กลุ่ม

3.1.5 การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ในเรื่องการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทให้การสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนในพื้นที่ให้มากขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษา เรื่องสถานภาพและการดำเนินงานของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน ในอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน ของอำเภออื่นๆ ในจังหวัด ตาก เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน ส่งเสริมในระดับจังหวัดต่อไป

3.2.3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีปัญหาการขาดการสนับสนุนในเรื่องปัจจัยการผลิต และ เงินทุน ซึ่งในปัจจุบันสามารถรับการสนับสนุนได้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ ดังนั้น จึงควรศึกษาวิจัยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อ กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาต่อไป

กล่าวโดยสรุป การทำงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง นำผลการวิจัยมาประยุกต์และนำมากำหนด เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสถานภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ จะทำให้การดำเนินการ ส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้